

סדר:

עין משפט‏
נר מצוה

יט א ב מיי פ"א מהל' צילת מקדש הלכה ה (ופ"ד מהלכות תפלה הלכה ח) סמך עשין ש ולאין ס' טוש"ע א"ח סימן נט סעיף ב:
ב ג טוש"ע א"ח ס' קפ סעיף ד:
בא ד מיי פ"ד מהלכות חמץ ומלא הלכה ב סמך עשין נט טוש"ע א"ח סימן תמח סעיף א:
בב ה טוש"ע י"ד ס' רכח סעיף ד:
בג ו מיי פ"ו מהלכות שוועות הלכה ו סמך לאין גלח טוש"ע י"ד שם סעיף ג:
בר ז מיי שם הלכה י טוש"ע שם סעיף ז:
בה ח מיי פ"ג מהל' נדרים הלכה כה טוש"ע י"ד ס' רג סע"א:

רב ניסים גאון

לא קישא דא כמאן דאמר פותחין בחרטה ודא כמאן דאמר אין פותחין בחרטה. וזו הלוקה בין רב אסי ורב הונא. רב אסי היה סובר אין פותחין בחרטה, ורב הונא חלק עליו ואמר פותחין בחרטה. ואותה במסכת נדרים בפרק ארבעה נדרים התירו חכמים.

רבינו הגנאל

בעל ביניכסי אשתו. רבא אמר אפי' עבד עיסקא ודווחו, ואפי' מצא מצאיה. רב נחמן בר יצחק אמר אפילו תפילין דיו. א"ר יוחנן מהאי קרא, שנאמר וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם. אמר רבי אבא דרך מיל ושינה כל שהוא מפיגין את היין. ולא שנו אלא ששתה כדי רביעית, אבל יותר מרביעית כל שכן שדרך משכרתו ושינה טורדתו. ואקשינן דרך מיל מפיגה את היין, והתניא מעשה ברבן גמליאל שהיה הולך מעכו לכזיב והיה רבי אילעאי מחמר אחוריו וכו', עד הרבה דברים למדנו מאותו מעשה, ולמדנו שרביעית יין האיטלקי משכר. ולמדנו שהשכר אל יורה. ולמדנו שאין מפירין נדרים, לא רכוב, ולא מהלך, ולא עומד אלא יושב. קתני מיהא וטייל אחריהן שלשה מילין. ודחינן שני יין האיטלקי דמשכר טפי כו'. א"ר יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא יש בוטה כמדקרות חרב, כל בוטה ראוי לדוקרו בחרב, אלא לשון חכמים מרפא. אין מעבירין על האובכלן, א"ר יוחנן לא שנו אלא בדורות הראשונים שלא היו בנות ישראל פרוצות בכשפים, אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין עליהן. תנא פתיתין אין מעבירין עליהן. פי' אין עושין כשניות כפתיתין. אינו והכתיב ותחללנה אותו אל עמי בשעלי שעוריהם. ודעבדי כפתיתין. ופרקינן התם בפיתיתין דהוו שקלן באגרייהו.

שבוון רבן גמליאל ברוח הקדש. אע"פ שהיה שם זה רגיל באומות כדלמרינן בפרק שני דמכות (דף יא.). תמן למרינן שם נסיב מזגאי גזר מכל מקום חשיב ליה כוונה ברוח הקדש וההיא דסוף יצמות (דף קכב):
שמי כך קורין אותי בעירי לא שכוון אותו האיש ברוח הקדש שלא קראו אריה אלא על שם כחו:

שהולבין אחר רוב עובדי דרבים.

בקונטרס מדלג שרי ליה לר' אלעאי למכלניהו דלחזקניהו בחזקת פתן של נכרים שרוב עוזרי דרכים נכרים הם דאס היינו מולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה בסמוך דבישראל יש לומר דאחר הפסח נעשה:

ולמדנו שהמצו של עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה.

מדנתנו לעכו"ם דליכא טובת הנאה דעכו"ם כדפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא בפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג והא דריש ר"י בסוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחנס לא תתן להם מתנת חנם ואע"ג דלעכו"ם המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י ההוא דשולח אדם ירך לעכו"ם בפסחים בפרק כל שעה (דף כב.) ותניא בתוספתא (דע"ז פ"ג) דאס דאס היה שכינ מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רבן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ם מתלה עמיהן בדרך שרי דחשיב כמוכרו לו והא דתניא בהניזקין (גיטין דף סא.) מפרנסין עניי עכו"ם עם עניי ישראל מפני דרכי שלום ההיא נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה. פי' בקונטרס זריך לחסכ למנאז פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ונמנא נדר נעקר מאליו אין פותחין אין זריך לפתוח לו בחרטה אלא החסכ עוקר אע"פ שאינו מונא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הולך י"שוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה דהדיא בפרק ד' נדרים (דף כב:) דלאמר הלכה פותחין בחרטה ומוקקין לאלהי ישראל וצ"ל נערה המאורסה (שם דף עו:) נמי קאמר רב נחמן הלכה נשאלין לנדרים מעומד יחיד וצלילה ופרץ עלה מהא דר"ג וכתוב בכל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא צעין וצעי לעיוני להכי ישכ ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיה איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא בשמעמא ועוד דלאמר בסוף אלו מותרין (שם ב.) בשלמא מחמירין עליו דלא פתחין אלא לקמיה ואמר ליה לנך עלך ורצה בר בר חנה דלאמר ליה לההוא דלמא אלו אלו י' בני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה מפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו ששאלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומר לו כדו תהיה או לנך עלך או צעית נדר (שם) ושרינן ליה בזהי ור"ג סבר אין פותחין להחיר לו בחרטה לחוד שמתחרט צו על מה שנדר אלא זריך למנאז פתח לנדרו כגון שאומר לו אילו באו עשרה בני אדם שיפייסוך וכדפתח ר"ג לההוא טייעא ששאלין אותו אדעתא דהכי נדרת שנזריך לנרמו הרבה ולחשוב בציוה ענין ימצאו לו פתח לנדרו:
ב"ב הבושה ראוי לדוקרו בחרב. בפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר דלא פתחין ליה בזה דמתוך יראה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמשקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

הדר פרק ששי עירובין

בעל בנכסי אשמו. צעי למיעבד זהו מנזה דמילתא דתוהי זה אינשי נמי היא ושלטא זהו עינא צינא:
אפילו כוסב **כזו** **תפילין**. נמי מיקיימי צדיה:
מאי קראה. דעל ידי דעבד זהו מנזה מיקיימי צדיה דכתיב וידר ישראל וגו' והחרמתי לשון הקדש ° ועל ידי כך נשמעה תפלתם ונפלו צידם:
ושינה

כל שהוא. או זו או זו:
ניטפל **לו** **רבי** **אלעאי**. נתקרב אלל הנכרי:
מזגאי שמני. כך שמי:
אין מעבירין על האוכלין. המונא אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהן ולהניחן שם:
שהולגין אחרי רוב עוזרי דרכים. מדלג שרא ליה לר' אלעאי למיכלניהו דלחזקניהו בחזקת פיתן של נכרים שרוב עוזרי דרכים נכרים הם:
שחמלו **של נכרי**. שאחר הפסח היה:
מוטר בהנאה. כגון הכא דליכא טובת הנאה לנכרי:
לזה **שעמו**. לר' אלעאי:
לסולמא **של זור**. מעלות הר גבוה:
אבל יוסר מרציעת כו'. וכיון דיין האיטלקי הוה ומשכר טפי הוה ליה כיותר מרציעית:
רנזו שאני. דאין לו טורח הדרך:
לנמי **בר אבא** **נמי**. דלאמר דרך מיל והכא תני שלש מילין לא תיקשי דרכוב שאני דאין לו טורח ולפיכך אין מפיגו כל כך:
תנאי היא. במסכת נדרים:
פוסחין בחרטה. זריך לחסכ למנאז פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר לדעת כן לא נדרתי ואילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר ונמנא נדר נעקר מאליו:
אין פוסחין. אין זריך לעקור מאליו:
אין פותחין **לנדר**. ראוי לדוקרו. דלמא לא מקיים ליה והיינו פתח דקאמר ליה אילו היית יודע שאסור לנדרו וחייב מיתה אתה עליו כלום היית נודר ואמר ליה האין לא:
אלא **לשון חכמים מרפא**. שמתירין לו נדרו:
פסיפין אין מעבירין עליהן. אלא נוטלין אותן דליכא למיחש לכשפים:
ואפסיפין לא **ענדן**. כשפים:
דשקנן **באגרייהו**. פתימי לחם לעשות כשפים מדברים אחרים והכי קאמר צינא צציל פיתותי לחם שנותנים לכן צסכרכן חיללתן את שמי בתוך עמי שהיית עושות בהן כשפים לנציאי הבעל להטעות את עמי:

למאן דאמר **י** פותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה **י** דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא **י** יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא **י** כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובכלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין פתיתין אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתין לא עברן והכתיב **י** ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעוריהם ובפתותי לחם דשקלי באגרייהו אמר רב ששת משום רבי אלעזר רבי עזריה יבול

למאן דאמר **י** פותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה **י** דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא **י** יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא **י** כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובכלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין פתיתין אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתין לא עברן והכתיב **י** ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעוריהם ובפתותי לחם דשקלי באגרייהו אמר רב ששת משום רבי אלעזר רבי עזריה יבול

למאן דאמר **י** פותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה **י** דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא **י** יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא **י** כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובכלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין פתיתין אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתין לא עברן והכתיב **י** ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעוריהם ובפתותי לחם דשקלי באגרייהו אמר רב ששת משום רבי אלעזר רבי עזריה יבול

מסורת הש"ס

(א) תענית ח: סנהדרין כב: ע"ש ש"ל רב אחא, (ב) [תוספתא פסחים פ"ב ה"טן] ועי' צירושלמי ע"ז פ"א הלכה ט וביקרא דבה סוף פ' בחוקות, (ג) [ב"מ כג:], (ד) פסחים כח, (ה) נדרים עו:, (ו) [שם ע"ט:], (ז) שם כב,

תורה אור השלם

1. וידר ישראל נדר לך ויאמר אם נתן תתן את הקעם והזה בידך ונתחיימתי את יְרֵיחִם:

במדבר כא ב
2. יֵשׁ בּוֹטָה כַּמְדִּקְרוֹת תִּרְבַּב וּלְשׁוֹן חֲבִימִים מְרַפָּא:
משלי יב יח
3. וְתִחְלָלָהּ אֶתִי אֶל עַמִּי בִשְׁעָלִי שְׁעָרִים וּבִפְתוּתִי לָחֶם לְהִמִּית וּפְשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא תִמְחָקוּ וּלְחֵית נִפְשׁוֹת אֲשֶׁר לֹא תִתְּנֶנָּה בְּבִזְבֹּק לְעַמִּי שְׁמַעִי קִבֹּי:
יחזקאל יג יט

גליון הש"ס

גמרא ולמדנו שיכור אל יורה. ענין צסנהדרין דף מז ע"א מוספות ד"ה והעוקבים:
רש"י ד"ה מאי קראה וכו' ועי"ב נשבעה תפלתם. ענין מולין דף ב ע"ב מוספות ד"ה אבל אמר. וענין תשובת מהר"ם פאלדוזה ס"ס עט:
בעין משפט אור:
ג' בוש"ע א"ח סימן קפ. ליתא שם מזה והובאה במ"א ס' קעא ס"ק א':

מוסף רש"י

שאין מעבירין על האובכלין. לכו לשון דריסה הוא אלא כגון (יומא ג.) אין מעבירין על המלות (ב"מ כב.) מניחן והלך לו (ר"ה י.).